

Prevenční povinnost muzeí a galerií

LIBOR VAŠÍČEK / MATÚŠ BALIAK

LEGAL PARTNERS, ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ, S. R. O.

Tento článek se věnuje změně ve výkladu prevenční povinnosti provozovatelů muzeí a galerií zapříčiněné nedávným rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 2387/2020, ve kterém dal soud za pravdu zákaznici, která utrpěla zranění na chodbě jedné pražské nákupní galerie, a to i přes to, že místo na podlaze bylo zakryté a řádně označené výstražnou lepicí páskou. Žalobkyně se v důsledku domnělého porušení prevenční povinnosti provozovatele domáhala zaplacení státní částky, která měla představovat náhradu ušlého výdělků, nákladů souvisejících s léčením, náhradu za ztížení společenského uplatnění, zadostiučinění za nemajetkovou újmu a bolestné.

Obecná a zvláštní prevenční povinnost

Předtím, než začneme pojednávat o tom, co se změnilo, je vhodné ujasnit si, co je vlastně zákonná prevenční povinnost. Dělíme ji na obecnou a zvláštní. Pod pojmem obecná nebo generální prevenční povinnost se skrývá povinnost každé fyzické i právnické osoby chovat se v běžném životě tak, aby nebylo neopodstatněně zasaženo do svobody, života, zdraví nebo vlastnictví jiného. Generální prevenční povinnost tedy zakládá odpovědnost každého za své konání, jímž aktivně ovlivňuje okolí a může zasáhnout do právní sféry někoho jiného. Jakkoli výše uvedené možná zní komplikovaně, s příklady takového chování se setkáváme denně, ať už se jedná o škodu způsobenou např. vylitím kávy na oděv cestujícího v tramvaji, nezvládnutím situace při řízení

vozidla a způsobením škody dalším účastníkům provozu nebo poškozením hodnotného uměleckého díla neopatrností způsobenou podnapilým stavem.

Existuje však i situace, za níž vznikne odpovědnost za pouhé nekonání nebo opomenutí určitého jednání. Ta je podmíněna takzvanou zakročovací povinností uloženou zákonem (i) tomu, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo nad ní má kontrolu, (ii) odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami, potažmo (iii) tomu, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit. Typickými adresáty této odpovědnosti jsou vlastníci budov, rodiče a děti navzájem, nebo lékaři vůči kolabujícím spolucestujícím v tramvaji. Škodné události a odpovědnost za ně jsou pak vždy vykládány optikou povahy věci, zvyklostmi soukromého života, místních poměrů a konkrétních okolností vzniku újmy.

Odlišný odpovědnostní režim v závislosti na tom, zda újma vzešla z aktivního či pasivního jednání škůdce, vychází z obecného pravidla, že každý by měl odpovídat za své konání. Požadovat ovšem, aby někdo zakročil na ochranu jiného, ačkoli se sám na vzniku újmy nijak nepodílel, je možné pouze ve specifických případech. Odpověď na otázku, který z odpovědnostních režimů na určité situaci dopadá, v praxi nemusí být zcela jednoznačná a bude záviset na skutkovém stavu konkrétní situace. Není ojedinělé, že výsledná odpovědnost bude založena na kombinaci porušení prevenční povinnosti jak

konáním, tak i opomenutím jiného konání. Příkladem může být škoda způsobená výbuchem plynu, za který je odpovědný vlastník bytového domu, který neodborně manipuloval s přípojkou plynu (aktivní jednání), tím vytvořil nebezpečnou situaci (vznik zakročovací povinnosti), kterou se však rozhodl ignorovat (omisivní porušení povinnosti).

Co na to Nejvyšší soud ČR?

Jak jsme již uvedli, skutkový stav případu je nejdůležitějším měřítkem pro stanovení odpovědnosti. Co se tedy vlastně stalo? Předmětem sporu byla domnělá odpovědnost provozovatele za zranění, které si způsobila sama žalobkyně, když během nákupů zakopla o poškozenou podlahu v nákupní galerii. Porušená část v rámci jinak hladkého povrchu dlažby byla přitom překryta plastovou deskou a označena lepicí páskou (zda se jednalo o speciální žlutočerný výstražný pásek či nikoliv se strany přely po celou dobu sporu). Nicméně v době zranění byl tento úsek zřejmě již zašlý, špinavý, tedy hůře viditelný. Soudy posuzovaly, jaká prevenční povinnost se na provozovatele uplatňuje a jakým způsobem má být taková překážka označena.

Zatímco Obvodní soud pro Prahu 2 i odvolací Městský soud v Praze totožně žalobu zamítly, Nejvyšší soud ČR dal žalobkyni částečně za pravdu, rozhodnutí obou institucí zrušil a případ vrátil prvoinstančnímu soudu k dalšímu řízení. Hlavním argumentem bylo, že pro návštěvníky pasáže s obchody je typické, že na rozdíl od chodců na chodníku věnují zvýšenou pozornost spíše obsahu výloh než nečekaným nerovnostem podlahy. S odkazem na výše nastíněné zásady prevenční povinnosti lze tedy očekávat, že provozovatel nákupní galerie vyznačí snadno přehlednutelné poškození dlažby natolik zřetelným způsobem, aby jej zaregistrovaly i procházející osoby soustředěné na prezentované nabídky prodejců. Nejvyššímu soudu

ČR nezbylo než souhlasit se žalobkyní, která od počátku sporu zdůrazňovala především nedostatečnost opatření přijatých provozovatelem k označení překážky.

Praktické důsledky a jejich relevance pro muzea a galerie

Vrácení případu prvostupňovému soudu spolu se zarputilostí žalobkyně domoci se svých práv znamená, že do finálního rozhodnutí v této věci

může být ještě dlouhá cesta. Vyslovený názor Nejvyššího soudu ČR by však měl být výstrahou pro všechny majitele a provozovatele budov, že prosté označení překážky na podlaze nemusí být dostačující pro zproštění odpovědnosti za případnou újmu. Osud žaloby by měli sledovat i představitelé muzejních institucí, jelikož i jejich návštěvníci jsou motivováni k soustředění své pozornosti na umělecká díla a exponáty, nikoliv na podlahu výstavních

prostor. Jakkoli může žaloba působit poněkud bizarním, řekněme až americkým dojmem, doporučujeme všem v mezičase označovat poškození, opravy a neočekávané překážky excesivně zřetelným způsobem, ideálně barevně odlišitelným a ve výšce očí. V případě muzeí a galerií navíc do úvahy přichází rovněž doplňující upozornění u vstupu do místnosti, ve které hrozí návštěvníkům nebezpečí zranění. ■

OTÁZKY PRO NOVÉ ŘEDITELE

MgA. František Zachoval

Galerie moderního umění v Hradci Králové

Jaká profesní dráha předcházela Vašemu nástupu do funkce ředitele?

Po absolvování AVU v Praze v roce 2006 jsem zůstal na akademii, kde jsem vedl Digitální laboratoř. S kolegy jsem spoluzakládal a intenzivně spolupracoval na internetové televizi Artyčok TV. Posléze jsem žil v Berlíně, kde jsem měl malé nakladatelství a věnoval se převážně publicistice. V letech 2015 až 2019 jsem zastával post ředitele v Českém centru v Bukurešti, kde se mi podařilo úspěšně realizovat množství projektů, ale

především jsem získal bohaté manažerské zkušenosti.

Bylo něco, co Vás po nástupu do funkce mile či nepříjemně překvapilo?

Velice příjemně mě překvapily sbírky klasické moderny, kde se vyskytují nádherné práce, za kterými stojí za to do Hradce Králové cestovat. Josef Sůva, zastávající post ředitele galerie v letech 1963–1997, se věnoval intenzivní sběratelské činnosti, v rámci níž se zaměřoval i na autory a autorky působící v regionu. Můžeme se tak

pyšnit skutečně reprezentativním výběrem. V první řadě mohu jmenovat Bohumila Kubištu, Josefa Váchala, Aloise Wachsmanna, Ladislava Zívra, Věru Janouškovou, ale třeba také Karla Šlengera.

Co považujete za nejzajímavější předmět ve Vaší galerii?

Každý předmět má, kromě své umělecké hodnoty, také svůj specifický příběh. V poslední době mi přišlo „zajímavé“ množství objevených falz, na která jsme se zaměřili při přípravě výstavy „Originál? Umění napodobit umění“.

Čeho jste doposud v čele galerie dosáhl a čeho byste si přál dosáhnout?

Letos na jaře to jsou přesně tři roky, co jsem ve vedoucí pozici. Podařilo se nám nastartovat proces kvalitních akvizic. V této oblasti jsme byli velice úspěšní. Povedlo se nám získat Sbirku Karla Tutsche. Loni jsme otevřeli nové stálé expozice. Celoroční činnost galerie, tedy program dočasných výstav, je odbornými komisemi již druhým rokem oceňována. Projektem o falzech jsme přilákali do Hradce Králové zájemce z celé České republiky a současně jsme několikrát znásobili počet návštěvníků. Práce nás tu baví a snad je to vidět také zvenku. ■